

VENDIM
Nr. 31, datë 23.5.2016

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Vladimir Kristo anëtar i Gjykatës Kushtetuese

Sokol Berberi	anëtar i	“	“
---------------	----------	---	---

Vitore Tusha	anëtare e	“	“
--------------	-----------	---	---

Fatmir Hoxha	anëtar i	“	“
--------------	----------	---	---

Gani Dizdari	anëtar i	“	“
--------------	----------	---	---

Fatos Lulo	anëtar i	“	“
------------	----------	---	---

Besnik Imeraj	anëtar i	“	“
---------------	----------	---	---

me sekretare Edmira Babaj, në datën 23.9.2015, mori në shqyrtim në seancë plenare, mbi bazë dokumentesh, çështjen me nr. 42/7 Akti, që u përket:

KËRKUESE: Mirela Sinani

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Ministria e Kulturës, Teatri Kombëtar i Operës Baletit dhe Ansamblit Popullor

OBJEKTI: Shfuqizimi pjesërisht si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë i vendimeve nr. 2080, datë 23.3.2007, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 792, datë 15.4.2008, të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2011-296, datë 6.4.2011, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi); nr. 00-2014-18, datë 15.1.2014, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë (dhomë këshillimi).

BAZA LIGJORE: Nenet 15, 18/1, 41/1, 41/5, 42, 43 dhe 58 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; nenet 7 dhe 8 të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut; nenet 6 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Besnik Imeraj, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkuases, që është shprehur për pranimin e kërkesës, prapësimet me shkrim të subjektit të interesuar, Teatrit Kombëtar të Operës, Baletit dhe Ansamblit Popullor, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kërkuësja është krijuese e libretit të operës “Dhoma”, e cila është vënë në skenë nga Teatri Kombëtar i Operës, Baletit dhe Ansamblit Popullor (TKOBAP) në vitin 2004. Ky projekt është mbështetur financiarisht nga fondet artistike të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, e cila, me urdhrin nr. 305, datë 8.10.2004, ka vendosur: “Të mbështesë financiarisht me shumën 1 115.000 lekë vënien në skenë të operës “Dhoma” të kompozitorit E.D.”, prej të cilave 100.000 lekë i janë paguar kompozitorit, kurse pjesa e mbetur ka kaluar për skenografinë. Shpenzimet artistike dhe ato teknike janë përballuar nga TKOBAP-i.

2. Duke pretenduar të drejtën për t’u shpërblyer për përdorimin e krijimtarisë artistike, kërkuësja i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadi me objekt “*Dëmshtëpërblym nga përdorimi i pronësisë artistike në shumën 2.000.000 lekë, shpërblym për fitimin e munguar, shpërblym për dëmin e shkaktuar nga cenimi në nderin dhe personalitetin*”.

3. Me vendimin nr. 2080, datë 23.3.2007, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur “*Pranimin pjesërisht të kërkesëpadisë. Detyrimin e palës së paditur, Teatrit Kombëtar të Operës dhe Baletit, të shpërblejë paditësen për përdorimin e pronësisë artistike në vlerën 571.365 lekë, si dhe fitimin e munguar të kësaj shume për periudhën nga 9.5.2004 deri më 20.10.2006 në vlerën 74.378 lekë dhe pas kësaj date në vlerën 83.19 lekë çdo ditë. Rrëzimin e padisë për pjesën tjetër[...]*”.

4. Me vendimin nr. 792, datë 15.4.2008, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

5. Me vendimin nr. 00-2011-296, datë 6.4.2011, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në dhomë këshillimi ka vendosur mospranimin e rekursit të paraqitur nga kërkuesja, me arsyetimin se nuk përmban shkaqe nga ato që parashikon neni 472 i Kodit të Procedurës Civile (KPC). Vendimet e mësipërme të tri shkallëve të gjykimit janë kundërshtuar në Gjykatën Kushtetuese.

6. Me vendimin nr. 51, datë 21.11.2013, Gjykata Kushtetuese ka vendosur pranimin pjesërisht të kërkesës, duke shfuqizuar vendimin nr. 00-2011-296, datë 6.4.2011 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë.

7. Pas rishqyrtimit të rekursit në dhomë këshillimi, me vendimin nr. 00-2014-18, datë 15.1.2014, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e tij, për arsye se nuk përmbante shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 472 të KPC-së.

II

8. **Kërkuesja Mirela Sinani** i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese me kërkesë sipas objektit, duke parashtruar këto shkaqe në mënyrë të përmbledhur:

8.1 Pas kthimit të çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë vendimi është riformuluar nga pikëpamja formale referuar vërejtjeve të Gjykatës Kushtetuese, duke u pajisur me pjesën hyrëse, por ai shpreh indiferencë ndaj shkeljeve procedurale në gjykimet e zhvilluara në shkallët e tjera të gjykimit, si edhe nuk zgjidh problemin e cenimit të së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor.

8.2 Gjykata e Lartë, në funksion të rolit të saj si gjykatë ligji, duhej të shprehej për pretendimet e paraqitura në rekurs nga kërkuesja, që kanë të bëjnë si me keqzbatimin e ligjit, ashtu edhe me shkeljet procedurale të kryera nga gjykatat më të ulëta.

8.3 Gjykata e Shkallës së Parë ka shkelur nenin 106 të KPC-së që shpenzimet gjyqësore ia ngarkon palës së paditur në masën e pjesës së padisë të pranuar nga gjykata, duke vendosur që të gjitha shpenzimet t'i lerë në ngarkim të palës paditëse.

8.4 Gjykata e Apelit jo vetëm që nuk ka kryer njoftimin e palëve, por në mungesë të tyre nuk ka kryer asnjë shqyrtim gjyqësor të çështjes. Nga pikëpamja kohore vendimi është nxjerrë në të njëjtën ditë kur do të zhvillohej seanca e shqyrtimit gjyqësor, kurse nga pikëpamja e formulimit ai është i njëjtë me atë të gjykatës të shkallës së parë, pa u korrigjuar kontradiktat e arsytimit të këtij të fundit dhe pa u dhënë përgjigje pretendimeve të ngritura për atë gjykim.

8.5 Mospranimi i çështjes në Gjykatën e Lartë ka ligjëruar faktikisht shqyrtimin e çështjes vetëm në shkallë të parë, me një vendim që i jep palës fituese një shpërblim jashtë çdo standardi ligjor dhe në pozita të pabarabarta në raport me bashkautorin tjetër të veprës.

9. **Subjekti i interesuar, Teatri Kombëtar i Operës, Baletit dhe Ansamblit Popullor**, ka prapësuar në mënyrë të përmbledhur si më poshtë:

9.1 Në bazë të vendimeve të gjykatave TKOBAP-ja ka filluar shlyerjen e detyrimit ndaj kërkueses, duke derdhur çdo muaj, në formën e kësteve pjesore mujore, shumën prej 10.000 lekësh në muaj në çdo datë 1 të muajve në vijim për vitin 2013.

9.2 TKOBAP-ja ka likuiduar pagesën e fundit ndaj kreditorit Mirela Sinani me urdhrin e datës 14.5.2015. Pra, në mbështetje të vendimeve të gjykatave ka shlyer të gjitha detyrimet që i ishin ngarkuar si palë në gjykim.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkueses

10. Gjykata vlerëson se kërkuesja legjitimohet *ratione personae*, në kuptim të neneve 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës, dhe *ratione temporis*, pasi kërkesa është paraqitur në Gjykatën Kushtetuese brenda afatit të parashikuar nga neni 30, pika 2, i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë".

11. Në lidhje me legjitimitimin *ratione materiae*, Gjykata rithekson se kërkuesja i është drejtuar edhe më parë asaj me pretendime për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, duke

kundërshtuar disa nga vendimet të cilat janë sërish objekt i kërkesës në shqyrtim. Me vendimin nr. 51, datë 21.11.2013, Gjykata vendosi pranimin pjesërisht të kërkesës, duke shfuqizuar vendimin nr. 00-2011-296, datë 6.4.2011 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në po atë gjykatë, për shkak të cenimit të standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor. Gjykata vlerësoi se “mosparaqitja në vendimin e Kolegjit Civil të shkaqeve të parashtruara nga kërkuuesja në rekurs, *prima facie*, krijon dyshime edhe mbi cenimin e së drejtës së ankimit efektiv, si dhe të drejtës për t’u dëgjuar, të pretenduara edhe nga vetë kërkuuesja. Në këtë vështrim, pasqyrimi i shkaqeve të rekursit në pjesën hyrëse të vendimit të Kolegjit Seleksionues të Gjykatës së Lartë përbën një element të domosdoshëm dhe të rëndësishëm të tij, i cili nuk ka thjesht karakter formal në përmbajtjen e vendimit gjyqësor” (*shih paragrafin 24 të vendimit*).

12. Në lidhje me pretendimet e tjera të ngritura në atë kërkesë Gjykata, gjithashtu, ka mbajtur një qëndrim të shprehur në vendimin e sipërcituar. Pretendimin e kërkueses për mosnjohim të saj për gjykimin e zhvilluar në Gjykatën e Apelit, Gjykata e ka vlerësuar të pabazuar, kurse pretendimet e tjera që kanë të bëjnë me mosrespektimin e parimit të barazisë së armëve, afatin e arsyeshem të gjykimit etj., janë vlerësuar se nuk i përkasin juridiksionit kushtetues, pasi kanë të bëjnë me çështje të vlerësimit të provave, si dhe me mënyrën e interpretimit të fakteve dhe të zbatimit të ligjit nga ana e gjykatave të zakonshme. Në këto kushte, për sa kohë pretendimet e kërkueses që lidhen me procesin e zhvilluar në gjykatën e shkallës së parë dhe atë të Apelit i janë nënshtruar edhe më parë gjykimit kushtetues dhe kanë marrë përgjigje në vendimin nr. 51, datë 21.11.2013, kërkuuesja nuk legjitimohet t’i drejtohet Gjykatës për këto pretendime, por vetëm për pretendimet që paraqiten rishtazi para Gjykatës dhe që i referohen procesit të zhvilluar në Gjykatën e Lartë pas kthimit të çështjes për rishqyrtim.

B. Për procesin e zhvilluar në Gjykatën e Lartë

13. Kërkuuesja pretendon se pas kthimit të çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë vendimi është pajisur vetëm me pjesën hyrëse, por pa u dhënë përgjigje shkeljeve procedurale të kryera në gjykatat e faktit, edhe pse kjo është në funksionin e saj si gjykatë ligji. Sipas kërkueses, mospranimi i rekursit ka ligjëruar faktikisht shqyrtimin e çështjes vetëm në shkallë të parë, me një vendim që i jep palës fituese një shpërblim jashtë çdo standardi ligjor dhe në pozita të pabarabarta në raport me bashkautorin tjetër të veprës.

14. Në nenin 42/2 të Kushtetutës para-shikohet se kushdo, për mbrojtjen e të drejtave, të lirive dhe interesave të tij kushtetuese dhe ligjore, ose në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj. Kjo dispozitë sanksionon të drejtën për gjykim, ku e drejta e aksesit, që është e drejta për të vënë në lëvizje gjykatën, përbën një aspekt të saj. E drejta e aksesit u garanton subjekteve të cenuara të drejtën t’i drejtohen një gjykate, e cila do t’i dëgjojë pretendimet e tyre dhe do të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik. Gjykata ka vlerësuar vazhdimisht se administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë për t’i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Në rast se mohohet kjo e drejtë procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesit në gjykatë është, para së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t’iu drejtuar gjykatës (*shih vendimin nr. 52, datë 14.11.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Në nenin 472 të KPC-së janë parashikuar shkaqet për të cilat mund të paraqitet rekurs, kurse në nenin 480 të KPC-së parashikohet se rekursi nuk pranohet në qoftë se bëhet për shkak të ndryshme nga ato që lejon ligji ose nuk plotëson kërkesat procedurale dhe se mospranimi i tij vendoset nga Kolegji i Gjykatës së Lartë në dhomën e këshillimit pa pjesëmarrjen e palëve. Kolegji i Gjykatës së Lartë është organi që analizon dhe vlerëson nëse shkaqet e ngritura në rekurs janë në përputhje me kërkesat e ligjit, duke vlerësuar kështu nëse rekursi përmban shkaqe

për t'u kaluar për shqyrtim në seancë gjyqësore. Në jurisprudencë konstante, Gjykata ka theksuar se në rast se Kolegji në dhomën e këshillimit krijon bindjen se shkaqet e ngritura në rekurs janë haptazi të pabazuara, pasi nuk bëjnë pjesë në ato shkaqe që parashikon dispozita ligjore ose nuk gjejnë mbështetje në aktet e dosjes gjyqësore, atëherë është në funksionin e tij të vendosë, në pajtim me kërkesat ligjore, mospranimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore. Veprimtaria seleksionuese e dhomës së këshillimit nuk është një shkelje e së drejtës së palëve për t'iu drejtuar gjykatës, por një veprimtari e domosdoshme në funksion të aksesit në gjykatë vetëm të atyre çështjeve që i parashikon ligji, duke lënë jashtë përzgjedhjes kërkesat e paarsyeshme dhe haptazi të pambështetura në ligj. Ky lloj shqyrtimi paraparak vlerësues është kompetencë vetëm e trupës së gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë në dhomë këshillimi dhe nuk mund të bëhet pjesë e kontrollit kushtetues që zhvillon Gjykata (*shih vendimin nr. 8, datë 26.2.2015, të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Nga pikëpamja kushtetuese vetëm kur janë të pranishme pretendime që kanë të bëjnë me shkeljen e parimeve themelore të procesit civil, si dhe kur këto pretendime gjejnë pasqyrim në materialet e çështjes, vendimi i Kolegjit Civil për mospranimin e rekursit vë në dyshim të drejtën për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 6, datë 10.2.2014, të Gjykatës Kushtetuese*). Kjo, sepse referuar natyrës së gjykimit kushtetues të kërkesave individuale, kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë. Ky raport midis juridiksionit kushtetues dhe juridiksionit të gjykatave të zakonshme, kur është rasti i shqyrtimit nga ana e Gjykatës Kushtetuese të kërkesave individuale, në bazë të nenit 131/f të Kushtetutës, udhëhiqet nga parimi i subsidiaritetit (komplementaritetit) (*shih vendimin nr. 52, datë 2.12.2013, të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Gjykata rithekson se zbatimi i detyrueshëm i vendimeve të saj është i garantuar nga Kushtetuta, e cila në nenet 132 dhe 145 të saj sanksionon shprehimisht këtë koncept kushtetues. Vendimet e Gjykatës kanë fuqi detyruese të përgjithshme dhe janë përfundimtare. Ato përbëjnë jurisprudencë kushtetuese dhe, për rrjedhojë, kanë efektet e forcës së ligjit. Ky efekt detyrues ka të bëjë si me pjesën urdhëruese, ashtu edhe me pjesën arsyetuese të vendimit. Në respekt të doktrinë dhe të jurisprudencës kushtetuese, Gjykata ka theksuar se efekti detyrues që pasqyrohet mbi argumentet thelbësore të vendimit të saj përbën edhe një *ratio decidendi*, eliminimi i të cilave do ta bënte vendimin, në tërësinë e tij, të pakuptimtë. Nga kjo pikëpamje Gjykata ka theksuar se nga standardi i detyrimit të zbatimit të vendimmarrjes kushtetuese nuk mund të bëjë përjashtim as vet Gjykata Kushtetuese (*shih vendimin nr. 44, datë 29.6.2015, të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Duke vlerësuar zbatimin e standardeve të mësipërme gjatë shqyrtimit të çështjes konkrete, Gjykata konstaton se Gjykata e Lartë i ka përmbushur detyrimet që rrjedhin nga vendimi nr. 51, datë 21.11.2013 për të zhvilluar një proces të rregullt ligjor gjatë rishqyrtimit të çështjes në po atë gjykatë. Në zbatim të vendimit detyrues të Gjykatës, Gjykata e Lartë, në përputhje me kompetencat e saj ligjore, pasi ka marrë në shqyrtim pretendimet e ngritura në rekurs, ka vlerësuar se ato nuk përfshihen në asnjë nga rastet e parashikuara në nenin 472 të KPC-së, duke e arsyetuar qëndrimin e saj në vendimin e kundërshtuar. Në kushtet kur nuk ka pretendime të natyrës kushtetuese, vetëm fakti i shqyrtimit të rekursit në dhomën e këshillimit nuk është i mjaftueshëm për të konkluduar se procesi gjyqësor nuk ka qenë i rregullt nga pikëpamja kushtetuese. Po ashtu, në vlerësimin e Gjykatës arsyetimi i vendimit nr. 00-2014-18, datë 15.1.2014, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nuk paraqet ndonjë mangësi, e cila mund të ndikojë në cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor. Kjo formë arsyetimi është tashmë e konsoliduar në praktikën e Gjykatës së Lartë, përderisa shpreh në thelb shkaqet e mospranimit të rekursit nga ana e Kolegjit Civil në dhomë këshillimi (*shih vendimin nr. 6, datë 10.2.2014, të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Në përfundim, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuarës për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42 të Kushtetutës, janë të pabazuara.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131/f dhe 134/1/g të Kushtetutës, si dhe të neneve 72, 77 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Sokol Berberi, Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Besnik Imeraj, Fatos Lulo

Anëtar kundër: Vladimir Kristo

Anëtare pjesërisht kundër: Vitore Tusha